SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2680

av Mauricio Rojas m.fl. (L)

Hedersrelaterat våld och förtryck

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förskolans och skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett systematiskt frågebatteri i elevhälsan för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck bland barn, samt inom elevhälsan i hela Sverige stärka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för barn som riskerar att föras ut ur landet genom att bredda utreseförbudet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en svensk Forced Marriage Unit inom Utrikesdepartementet för att hjälpa barn och unga som har förts ut ur Sverige att återvända, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa hedersombud för personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en obligatorisk haverikommission vid dödligt våld mot kvinnor med hedersmotiv och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa och förtydliga lagstiftningen när det gäller medverkan till hedersförtryck samt säkerställa att offentliga verksamheter och offentliga medel inte används för att möjliggöra eller upprätthålla hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Hedersförtryck är ett hot mot människors frihet

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett av de mest allvarliga hoten mot vårt samhälles grundläggande värderingar. Det finns studier som pekar på att uppemot 240 000 unga i Sverige lever under hedersförtryck. Det kan handla om oskuldskrav, risk för tvångsäktenskap, kontroll av relationer och könsstympning. I Botkyrka uppgav över 40 procent av flickorna i nian att de oroar sig för att någon annan ska bestämma deras framtida partner. Detta är inte en marginell företeelse utan ett systematiskt förtryck som drabbar framför allt flickor.

Konsekvenserna av hedersförtrycket är brutala. Unga flickor förbjuds att leka med pojkar i förskolan. De kontrolleras i skolan, på fritiden och i hemmet. Unga pojkar tvingas kontrollera sina systrar och riskerar skickas på så kallade uppfostringsresor. Den som bryter mot normerna riskerar hot, misshandel, utfrysning, tvångsäktenskap eller, i värsta fall, så kallat hedersmord. Det här är tortyrliknande förhållanden som vi alla vet existerar i Sverige idag.

Trots att problemen varit kända länge har de rödgröna partierna valt att blunda för dem. Rädslan för att bli kallade rasister har vägt tyngre än flickors frihet. Resultatet är ett av de största sveken mot barn och unga i Sverige i modern tid.

Liberalerna har däremot vågat tala klarspråk och stått på individens sida. I flera decennier har vi bekämpat hedersförtryck, många gånger i motvind då vårt engagemang har ifrågasatts och svartmålats. Vi har aldrig och kommer aldrig acceptera att kultur, tradition eller religion används för att rättfärdiga våld och förtryck.

Under den gångna mandatperioden har Liberalerna och regeringen genomfört historiskt omfattande reformer för att bekämpa hedersförtrycket. Vi har bland annat drivit igenom ett utvidgat utreseförbud för barn som riskerar att föras ut ur Sverige för att giftas bort eller könsstympas. Vi har drivit igenom kriminalisering av

kusinäktenskap samt oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Vi har även skärpt straffen för hedersrelaterade brott.

Vi har kraftigt stärkt stödet till utsatta över hela landet och infört ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål mot hedersrelaterat våld och förtryck. Ett eget delmål skapar bättre förutsättningar för uppföljning, ansvarstagande och långsiktig prioritering. Liberalerna har även tagit fram Sveriges första samlade handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Men det räcker inte. Hedersförtrycket utövas ofta i det fördolda. Det handlar om barn som kontrolleras i hemmet, i skolan och på fritiden. Det krävs mycket för ett utsatt barn att våga slå larm och gå emot sina egna föräldrar och sin egen släkt. Därför måste samhället bli bättre på att upptäcka hedersförtryck i tid. Det räcker inte att skärpa lagarna. Vi måste också ställa de relevanta frågorna, se varningssignalerna och agera innan förtrycket eskalerar.

Trots alla reformer som genomförts lever många barn och unga fortfarande under hedersförtryck. Vi måste täppa till de luckor som fortfarande finns. Det handlar om att samhället måste kunna upptäcka förtrycket tidigare, ingripa snabbare och ge utsatta bättre möjligheter att få skydd och upprättelse. Liberalerna vill därför fortsätta utveckla politiken mot hedersförtrycket och göra samhällets svar tydligare, starkare och mer effektivt.

Bekämpa hedersnormer och tystnadskultur i förskola och skola

Liberalerna vill stärka förskolans och skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och säkerställa att verksamheterna aldrig medverkar till att upprätthålla hedersnormer. Skolan ska inte vara neutral i värderingsfrågor, utan alltid stå upp för demokrati, jämställdhet och allas lika rättigheter och skyldigheter. Sexualundervisningen ska inte backa undan från att ta upp ämnen som heder. Förskolan och skolan ska aldrig medverka till att flickor tvingas bära slöja eller på annat sätt upprätthålla hedersnormer.

Skolan och elevhälsan behöver också bli bättre på att tidigt upptäcka barn som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Liberalerna vill därför att relevanta frågor om våld, förtryck och könsstympning ska kunna ingå i ett systematiskt frågebatteri. Det behövs tydliga nationella riktlinjer för när frågor ska ställas, hur svaren ska hanteras och när socialtjänsten eller andra myndigheter ska kopplas in. På så sätt kan fler barn få hjälp i tid.

Stoppa bortföranden – och hämta hem bortförda barn

Liberalerna vill bredda dagens utreseförbud och göra det möjligt för barn att själva slå larm när de riskerar att föras ut ur Sverige i hederns namn. Skolan ska också agera snabbt när ett barn plötsligt försvinner och inte dyker upp, så att polis och socialtjänst kan kopplas in vid misstanke om att barnet har förts bort. Ytterligare insatser behövs för att förhindra att barn förs ut ur landet för att giftas bort, könsstympas, utsättas för uppfostringsresor eller hedersförtryck. Liberalerna vill därför stärka gränspolisens arbete och införa ett nationellt register över bortförda barn, så att samhället får bättre kunskap om hur många barn som förs bort och vad som händer med dem.

Liberalerna vill också införa en svensk Forced Marriage Unit på Utrikesdepartementet med uppgift att hjälpa till att lokalisera och få hem barn som har förts bort. Enheten ska kunna samordna kontakten mellan svenska myndigheter, ambassader och andra aktörer för att snabbt kunna agera när ett barn befinner sig utomlands. Samhället måste kunna agera både innan ett barn lämnar Sverige och när ett barn redan har förts ut ur landet. Målet måste vara att fler barn kan komma hem och återvända till skolan och ett liv utan hedersförtryck.

Snabbare stödinsatser genom hedersombud

Liberalerna vill införa hedersombud som hjälper personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck att hitta rätt i samhällssystemet och få det stöd de har rätt till. Ett hedersombud ska kunna hjälpa den utsatta att ta sig ur en hederskontext, samordna kontakter med socialtjänst, vård, skola och rättsväsende och bistå den utsatta att få upprättelse om det offentliga har brustit i sitt ansvar. Hedersombuden ska komplettera, inte ersätta, det stöd som samhället redan ska ge. Särskilt viktigt är att barn och unga snabbt får hjälp och att den utsatta inte själv behöver bära ansvaret för att hitta rätt mellan olika myndigheter.

Liberalerna vill att hedersombud införs skyndsamt och att systemet ska vara centraliserat, med tydliga kompetenskrav och särskild kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck, barns rättigheter och skyddade personuppgifter. Hedersombuden ska kunna följa den utsatta genom processen och bidra till att stödet blir samordnat och långsiktigt. Deras erfarenheter ska också samlas in på ett systematiskt sätt för att identifiera återkommande brister och åtgärda dem, för att även på det viset stärka samhällets arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Haverikommission vid hedersmord

Varje gång en kvinna mördas i en hederskontext är det ett allvarligt misslyckande för samhället, särskilt om det har funnits varningssignaler eller tidigare kontakter med

myndigheter. När skyddet har brustit måste vi kunna förstå vad som gått fel och vad som hade kunnat göras annorlunda.

I dag genomför Socialstyrelsen skade- och dödsfallsutredningar vid vissa fall av kvinnomord som ska identifiera brister i samhällets skyddsnät och ge underlag för åtgärder. Trots det visar utredningarna återkommande allvarliga brister, bland annat att våld inte upptäcks, att riskbedömningar uteblir och att samverkan mellan samhällsaktörer brister.

När samma typer av brister återkommer måste samhällets arbetssätt utvecklas. Det räcker inte att konstatera vad som gått fel i efterhand. Vi måste också säkerställa att lärdomarna leder till konkreta förändringar och ett bättre skydd för den som riskerar att utsättas för dödligt våld.

Liberalerna vill därför se en obligatorisk haverikommission vid dödligt våld mot kvinnor, med särredovisning av hedersrelaterade mord och särskild kompetens hos de som utför Haverikommissionen om hedersrelaterat våld och förtryck. Varje fall ska leda till en systematisk genomlysning av vad som brustit och vilka åtgärder som krävs för att stärka samhällets skydd och förhindra att fler kvinnor faller offer för hedersmord.

Skärpt lagstiftning och hårdare straff för brotten hedersförtryck och medverkan till hedersförtryck

Liberalerna vill fortsätta att skärpa samhällets reaktion mot hedersrelaterade brott och se till att lagstiftningen fullt ut speglar brottens allvar. Liberalerna vill skärpa och förtydliga den nuvarande lagstiftningen och täppa till eventuella luckor som finns. Den som medvetet hjälper till att utöva eller upprätthålla hedersförtryck ska kunna hållas ansvarig. Lagstiftningen ska vara tydlig och skarp så att medverkan till hedersförtryck aldrig accepteras och att den som bidrar till förtrycket inte kan undgå ansvar.

I dag är kraven för att dömas för hedersförtryck högt ställda och få fall leder till åtal och fällande dom. Liberalerna vill därför se över hur lagstiftningen om hedersförtryck och medverkan till hedersförtryck fungerar i praktiken och om den är tillräckligt effektiv. Även den nya lagstiftningen om psykiskt våld behöver beaktas, så att den tillsammans med reglerna om hedersförtryck ger ett tillräckligt starkt skydd mot den systematiska kontroll och de handlingar som kan förekomma i hederns namn.

Det behöver också vara tydligt att ansvaret gäller den som bidrar till att upprätthålla förtrycket, inte bara den som själv utför de konkreta gärningarna. Liberalerna vill därför utreda hur reglerna om medverkan kan göras mer ändamålsenliga och säkerställa att den som medvetet främjar hedersförtryck inte kan undgå ansvar.

Mauricio Rojas (L)

Joar Forssell (L)

Lina Nordquist (L)

Roger Haddad (L)

Pär Gustafsson (L)

Camilla Mårtensen (L)